

HELSE

Folk trenger ikke lenger stå med lua i hånda, de kan kreve sin rett med lovverket i ryggen, skriver **Pernille Nylehn**.

Hvem eier helsa mi?

De siste tiåra har vi sett en stille helserevolusjon. Jeg tenker ikke på de medisinske framskrittene, ny teknologi, kikkhull-soperasjoner og bedre medikamenter. Jeg tenker på demokratiseringen av helsa, og av helsevesenet.

For noen tiår siden var legens ord lov, og sykepleierne var dels legens ydmyke hjelper, dels diktator over avdelingen og pasientene. Felleskatalogen var kun for de innvidde, og legejournalen like udiskutabel som Bibelen. Vanlige dødelige kunne skaffe seg litt kunnskap gjennom ukeblader og Hjemmets Legebok, men ellers var medisinen en lukket sfære.

DETTE LYDER antikvarisk, men det er faktisk ikke lenger siden enn 1980-tallet.

Nå kan enhver skaffe seg så mye medisinsk informasjon de bare vil, fra internett, selvhjelpsbøker, pasientorganisasjoner og mediene. Felleskatalogen ligger på nettet, medisinske tidsskrifter likeså.

Dette har både fordeler og ulemper. Informasjonen kan være forvirrende og vanskelig å forstå, og det er ikke alltid lett å vite om den er riktig. Dessverre finnes det svært mye desinformasjon, spesielt på nettet. Dessuten kan bli for mye oppmerksomhet på helse. Det er ikke sikkert det er så sunt!

EN ANNEN revolusjon er at vi har fått store endringer i helselovgivningen, med mer og mer vekt på pasientenes behov og rettigheter. Vi har bl.a. fått egne lover om pasientrettigheter og pasient-skadeerstatning, og det finnes pasientombud i alle fylker. Vi har fått rett til å velge hvilket sykehus vi vil behandles ved, og til å velge fastlege.

Etter de nye lovene har man rett til grundig in-

formasjon om sykdommen sin, fordeler og ulemper ved behandlingen man får, og til å medvirke i beslutningene som tas om ens egen helse. Retten til innsyn i egen journal er styrket, og man har rett til å få rettet feilaktige eller utilbørlige opplysninger i journalen. I spesielle tilfelle kan man også forlange feilaktige opplysninger slettet. Det var kjernepunktet i Juklerødsaken: han ville ha diagnosen sin slettet, men det var umulig etter den datidens lovverk.

KLAGEMULIGHETENE er også blitt bedre, og man kan ha rett til erstatning hvis man får skader eller har blitt alvorlig feilbehandlet. Reglene om tvangsbruk i psykiatrien er blitt mye strengere. Rusmisbrukere har også fått sterkere rettigheter – man kan faktisk si at det er først nå de i det hele tatt har fått rettigheter.

Alt dette virker jo rett og rimelig, men det er faktisk bare 10-15 år siden disse lovendringene kom, og de har forandret både helsepersonellens og befolkningens holdninger. Folk trenger ikke lenger stå med lua i hånda, de kan kreve sin rett med lovverket i ryggen. Det gjør igjen at vi som helsepersonell må være mer ydmyke enn før, og det har vi bare godt av.

MEN MED rettigheter og innsyn følger ansvar som kan være tungt å bære. Noen pasienter ønsker ikke å måtte velge, de vil at doktoren skal bestemme, og det må vi respektere. Og i noen tilfeller skal doktoren bestemme – hvis en person har brukket beinet og må på sykehus snarest, kan vi ikke begynne å akkedere om hvilket sykehus, eller om man vil ha den eller den gipsen.

Men det er ingen tvil om at vi er på rett vei. Det er åpenbart at den som eier kroppen, skal ha informasjon om hva som skjer, og ha et ord med i laget. Så gjelder det at både befolkningen og helsevesenet forvalter denne retten klokt. God helg!

Pernille Nylehn er spesialist i allmenntilleggsmedisin og har vært fastlege i mange år.

Nå arbeider hun på Krokeide rehabiliteringssenter avd. Nærland.

pernille.nylehn@kleppnett.no